

Dan yeri söküləndə

İki hissətli qemli komediya

LYUDMILA - Maxmud, esli ti ne ideş domoy, toqda ya poydu... Ti sam prideş... (*Yavaş-yavaş gedir.*)

MUNCUQLU MAHMUD - Axx!.. Zamana...Zamana... Bilbi prejnə vremenə, mən o avtobus şöferini pryamo na meste gülləliyərdim... Heç uf da deməzdim...

BARBARYAN - Muncuq, ti ni nervinçi, znaçit san bu gün şahara getməli doylusanmış...

MOLLA QASIM - Deyirəm nə sirdidə, bu Urusyet bineybaşdan hopp eliyib udub bəddy-bəddy, ağzi yaloylu oğullarımı...

AŞIĞ ƏHSƏN - Elə biri budu eey, gözümüzün qabağında... Dədəsi-anası bir meşək qızı pul xərcləyib, sağ-salamat ağılan göndərdi Peterburqa ki, oxuyub adam olsun, gəlib xalqına bir xeyir versin, getdi iki zirpi elm oxudu, özü də ən baş peşə. Biri sudyalıq, biri də həkimlik. Əmbə nooldu?.. Adam oldumu?.. Yoox, cüdam oldu, qoşuldu Leninə, Stalınə, axırda da elə Stalin özü tutub basdırdı dama, sürdüdü Sibirə, sonra da iynədən-zaddan vurub beynini pozdular ki, nə var-nə var Stalinon bir yerdə inqilab eləmişdi, bir kravatda yatmışdı, bir qabdan tonnarnan çörək yemişdi... Axırda Lenin də öldü, Stalin də... Bu da hələm də Lenin, Stalin deyə-deyə ordan-burdan sinəsine dəmir-dümür, muncux yığır... Məni yandırın odu ki, heç olmuşa Stalin bir müddət mızqalaydı Leninin böyrünə yarasdırdılar... Əmbə onlarla çiyinçiyinə vuruşan bunu, Sibirə sürdülər, başına hava gətirdilər, bu da bu gün-sabah öləcək, yenə də arsız-arsız Lenin, ilah da ki, Stalin deyib, durub... İndikilər də ki, ya qara xəbərləri gəlir, ya da, Xıdır kimi heç qara xəbəri da gəlmir. Nə öldüsü bilinin, nə də qaldısı. Hərəsinə də ki, kənddə bir bölük külfəti... Nə bilim vallah, Allah bilən yaxşıdır...

MOLLA QASIM - Yenə bu heç olmasa Sibirdən öz dininin üstündə atasına, anasına Allah rəhmət eliyən Lyudmilanisa gətirdi. Həm neçə illərdi ki, yedəyində bunu gəzdirir, həm də kəndin məktəbində hamımıza ders dedi, az- çox rus dili öyrətdi. Xalqın xeyrində-şərində hamıdan qabaqda oldu.

BADULADZE - Molla Qasım, san o qara çaxırı qet, qatır, za Muncuxlu Maxmud davlyot... (*İçək...*)

BARBARYAN - Bah, çaxır var?..

BADULADZE - Qi badono... (*Bəli cənab...*) Molla Qasım ozi qayırp... Beş lidra... Midi ra, çkara, midi moydane... (*Get də, tez ol, get gətir...*)

BARBARYAN - Manda da yaxşı caca var. Dunan Obolo Başır verdi.

BADULADZE - Vuah, Obolo Başır?.. Manım da verməli idi... Haa, onda altınan po sto caca, mere (*sonra*) çaxır... Molla Qasım, çkara, çkara... (*tez ol, tez ol...*)

BARBARYAN - Ara, Açaq Axmax...

AŞIĞ ƏHSƏN - (*Yaltaqasına*) Ay nəçənnik, yenəmi axmax deyirsən?

BARBARYAN - Ara, adın dilima yatmır, istayirsən demayim, onda adımı dəyiş...

AŞIĞ ƏHSƏN - Nəçənnik, sa demişəm axı, sen eləcəne Aşığ

BARBARYAN - Xarəşo... Aşığ... Aşığ, san get bazardan yaxşı, turşu, lavaş, soyutma cuca, yumurta al, gətir... Qaspadin Muncuq, po piddisat popyom?..

MUNCUQLU MAHMUD - Esli uj ya pyu, to tolko po sto...

BARBARYAN - Ladno, ti po sto popyoş...

BADULADZE - Badono Muncux, luçşi şen (*sən*) çaxır iç... Tamiz qara çaxır... Sana çaxır poleznidi...

MUNCUQLU MAHMUD - Net-net, çaxır mənim davleniyamı qaldırır... Luçşe sto qram vodki...

BADULADZE - Qaq ti xoçəş... (*Tələm-tələsik polis idarəsinin qarşısına taxtdan kənd sayığı düzəldilmiş stol, stullar qoyurlar... Molla Qasım evdən çıxır gətirməyə. Aşığ Əhsən bazardan tapşırılan yeməkləri almağa gedirlər. Barbaryan dərhal cəco araşı, Baduladze isə stəkanlar, bıçaq, qab-qasıq gətirib stolun üstünə düzür. Muncuqlu Mahmud stola yaxınlaşır, stullardan birini əhməlcə götürüb oturur.*)

BARBARYAN - Ara, eli, Muncux, Molla uje çaxır qayırrı?..

MUNCUQLU MAHMUD - Razve on molla? On ne molla. On tuxta, kak u. Tebya nazıyavut politseskım, no na samom dele ti poka tolko militseskıy... Znaçit, vı oba geydirmə... A koçda on çitəet Koran, ağzına gələnı oxuyur... Potomu, çto znaet-nıko arabskıy yazık ne ponımaet. Çtobı çıtət i ponımat Koran, nado arabskıy znat. A on obşalyutno ne znaet arabskoqo yazık...

BADULADZE - Qaq eđa?.. Neet, naverna on znayet...

MUNCUQLU MAHMUD - Nu, qde vuçıl arabskıy yazık?.. Da, qospodin Barbaryan daje ne znaet, çto takoe-polıtsıya, a çto takoe-mılıtsıya! On tolko znaet, çto u neqo poqon est... On daje zakonov ne znaet...

BARBARYAN - Ara Muncux, san mana sataşırsən?.. Ya tebe ne dam vodka... İdi vino pey...

MUNCUQLU MAHMUD - A ya s toboy vooşşe ne budu pit. Ti poka mładışy leytenant, a ya-general, ponımaeş? Vooptı ne in imeeş pravo daje so mnoy ryadom sıdet! Qospodin Baduladze, esli on budet sıdet s nami, ya uduy otsyuda... (*Durub gətmək istəyir.*)

BADULADZE - Net, seyyas on budet izvinyatsa pered tobouy... (*Barbaryana göz-qaşla Muncuqlu Mahmudun könlünü almasını işarə edir.*)

BARBARYAN - (*Muncuqlu Mahmudun qarşısında fərağət vəziyyət alıb fızr istəyir.*) Vinovat qospodin general... Ubıdıtelnö praşu çto poşşadite menyə...

MUNCUQLU MAHMUD - Ya tebya nıkoqda poşadı ne dam, neşçastnyı salobon... Tebya nakazıvat nado... Pyat sutok na kaupvaxte!

BARBARYAN - Est pyat sutok na kaupvaxt...

MUNCUQLU MAHMUD - Ladno, otstavıt. Ya poşadı tebya. Nalıvay vodku.

AŞIĞ ƏHSƏN - (*tələsə-tələsə gəlir.*) Həə, bu da yemək. Deyirəm vaxtdına gedim sazi da gətirim. Bilirəm, bir əzdən Baduladzenin kefi fışdırıx çalacaq... Barbaryanın da sürməyi şırdıyacaq... Başlayacaqqlar azarlarını saznan-söznen öldürməyə... Nə deyirsən a Muncuxlu Stalin?.. Düz demirəm?

BADULADZE - Mojna, sqaji...

BARBARYAN - Ya xaçu odin umniy, mudriy, filosofičeskiy tost skazat... Ne smotrya čto biz sidim vokruk odnoqo stola, no sidim ayr-ayrı stulyax, daqe qavariy v ayri-ayrı yazikax, no pyom vmeste. Vot, v armenin, Badono Baduladze qruzin, a naş uvajajemy general polavina azerbaydjanski, polavina russki... Potamu, čto jena ruskaya... Odin armyanskiy mudres skazal, čto esli poka evlenmedin, poka mi neznaem, čto otkuda ti?..

MUNCUQLU MAHMUD - Ti čeqo, neqodıyay, oskarblyayes menya? Ya čistokrovniy Oğuz Türükü... Menim Lyudama ya xleb dayu. Salobon neşcaşniy. Ya ne budu za to pit!

BARBARYAN - (*Təmkinli*) Badono tamada, koqda vi qavari-li ya normalna şluşal vas. Praşu ne cqalıt, sablyudat zakon surpa... Dayte, do kansa kizat mne...

BADULADZE - Qosbadin general, proşu, sablyudat zaqon surpa...

BARBARYAN - Tak... Kak skazal odin mudriy armenin, čto u kajdoqo millat est svoiy lyubimiy instrument... İ kajdiy narod poxoj na svoiy instrument... Vot, badono Qivi, vi-qruzini lyubite udajme instrumentı, dolı... (*nağara*)

BADULADZE - Ara, qatso, şen ras labaraqob?.. Ay somexi, (*Yox, a kişı, şen nê danşursanz?*, *Ay erməni*), miy lyubim çonquri...

BARBARYAN - Bodşi, badono Qivli! (*Bağışla canab Givi*). Votko pravilno, çonquri... Azerbaydjantsi-turki sevir saz, i saz tolko azerbaydjantsi i turki sevir... Smatri, kak lybovyu derjit na rukax Aşuq, saz... A ruskıy lyubiy balalayku.

MUNCUQLU MAHMUD - Ti smotri, a... Falşiviy armanıyan...

BADULADZE - (*Barbaryana təpınır*) Qarçı ra, (*Bəsdı də*), pro russıx ne nado. Çelovek nervinçit...

BARBARYAN - Xoroşo... A mi, armanıyan, lyubim i uvajaem duduk, kotoryy u neqo vseqo neskolko dirok, no kak s ney ıqrayut vse narodu zemlya... Karoçi ya xoçu pit, za tot instrument kotoryı nravitsya vsem... Za duduk, qau-mar-cos...

MUNCUQLU MAHMUD - Ya tak ponyal, čto armyane poxoj na düdük. Nesmotrya na to, čto etot instrument prinadlejıt jınam... Koroçe, vipem, za etot deşikli düdük... Qaumarcos.

BADULADZE - Česni qovaryya ya neçeço ne bonyal, no esli general saqlasen, ya doje podderjivayı, qaumarcos...

BARBARYAN - Qospadin tamada, ya protestuyı, duduk prınadlejıt...

MUNCUQLU MAHMUD - Nam!

BADULADZE - Xvatit!.. Pro duduk bolşi ne slova, a to dam carima...

BARBARYAN - Aşuq, poçemu ti ne pyoş?.. Ti doljen dva ra-za pit... Ti je aşuq... Za instrumenta ti ne pyoş çtoli?..

AŞIQ ƏHSƏN - Neçənnik, vallah manım qara ciyarım məni öldürür, onları da zorman içdim...

BARBARYAN - Nayi zorla içdin, nayi xoşla içdin, biz qordık... Podnimay, i pey...

AŞIQ ƏHSƏN - Onda birini içəcəm... Za instrument...

BARBARYAN - Yox-yox... Za naş duduk...

AŞIQ ƏHSƏN - Xoroşo, za naş düdük...

BARBARYAN - Ne vaş, a naş...

MUNCUQLU MAHMUD - Otstavit! Za deşikli düdük!

AŞIQ ƏHSƏN - Aye, indı ne fərqi var, deşikli, ya deşiksiz? Axır ki, içirəm. (*İçir*)

BADULADZE - Şluşayde, čto za duduk-muduk ha?.. Davayde vıbyim za lyudey... Ya xoçu budnimad eto tost za veliqiy qruzinskiy poed Şota Rustaveli... Eto taqoy poet, vse qruzini nai-zust znayut eqo boema... "Paxlivan qadony ovedal palançis da-

ri"... Evo vse narodi izuçayut, daje amerikantsi toje... Naprimen, man okonçil profdexuçılış po dexniçeskiy profbessiya... Ya ne spetsialist po literature. No ya Rustaveli naiuzust znayu... Net, toko vo qruzina čto eqo poema naiuzust ne znal... Daje ne smotrya qde on jıvyot... Daje koqda svadbo deloyut, roditeli eto poemo podarok delayut nevestu. Kak samiy-samiy dorocqoy yeç... (*Şairana gör-kam alır. Özinoməxsus ədə ilə, qürurla Şota Rustavelinin "Pələng dərisi geymiş Pahləvan" poeməsindən üç bənd əzəb söyləyir.*) Remelın şekhıma şamğaro zalıta mıl zlyerita, Zeqardım arsnı sulıta gına zesit mona berita, Çven, qalsta, moçtıya kvəğna, qvakus utıvaları verita, Misqarı şen gövli ləmqeşta saxıta mıl myerıta. Me iqi vı, şıy spelsa ar amov kreb qıdrad berad, Vıs sıqvıdlı moğrıvsıtıv tamedaş da mığans mığrad; Çemsə mzeşa davetxove, qavuşıvsıvar, davdıqe me rad! Mas tu davsmob, saxlısa çemsə veğar davsmob vıssa verad? Me, Rustveli, xelobıta vıkm sakmesa ama dıarı; Vıs morçılıbs carıpsata, mıstıvıs vıxlob, mıstıvıs mkvdarı; Davuzlırdı, Mıcnıratıvsıv kılı dzamalı arısdı arı, Anu mımtəs qanqırmeba, anu mıtısa me samarı. (*Hanı əl çalıb al-qışlayır.*)

BARBARYAN - Bravo, badono Givi, bravo... Vot, naprimen, u nas est Sayat Nova, on pisal na tri yazıka...

MUNCUQLU MAHMUD - Esli čestno, vopros Rustaveli-poka sporniy... A čto kasaetsya Sayat Nova... Vot, skaji, poçemu on pisal na tryox yazıkax? Potamu, čto on sam ne znal, komu on prinadlejıt?

BADULADZE - Eey, Muncuq, ya dlya tebya ne Barbaryan. Ti mne xoroşo smatri. Davay luçşi skaji pro svoix...

MUNCUQLU MAHMUD - U nas-mnoqo čeço est. Kto imenno tebe intereset? Nizami, Xaqanı, Şax İsmail, Fizulı, Nasımi, v prošlom veke jıvsıy-aşuq Alesker. Nu, kto tebe intereset?

BADULADZE - Davay, ot Nizami čto nebud rasskaji...

MUNCUQLU MAHMUD - Ya uje star i niçeço ne pomnyı. Pust Aşuq rasskajet.

AŞIQ ƏHSƏN - Stalınneñ danışında niyevsyo pomniş, Nizamıdın, Fizulıdın danışında, vsyo zabil?.. Mən aşığam, aşıxlardan söyliyə bilərəm...

MUNCUQLU MAHMUD - Söyləmə, oxu, oxu a səni biyabır olasan, oxu xalxın başınisa qat... Gör bir... Profteçuçılış oxuyub, Rustavelini əzəb bilir. Bu da səzi əllənin yere qoymur ki, bırdən xeyir işe ayırısın apararlar, amma şairlərinı də tanımr...

AŞIQ ƏHSƏN - Badono Baduladze, düzün! artaxsan, sizin Şota Rustavelıdın, bunların da Sayat Novadan başqa kiminiz var eey? Bir şairi əzərləməyə ne var ki? Əmbə biz hansı birini əzərlıyək? Hərəsınnen bır-ıki ağız bıyrənı bırtehərnən başımrı-zı gırlıyırık... O boydant bıyrənıməyə heç ömür də çatmaz...

BARBARYAN - Taqda skajıte svoiy narod, čto daxa yazmasınlar...

AŞIQ ƏHSƏN - Bizim şairlər təkce bizdən ötrü ha yazmırlar, dünyadın ötrü, hamıdın ötrü yazırlar... O du ki, aldı Aşiq Əhsə-gör görek ne dedi, tərəfindən öz edək, canımız sağ olsun, kón-lumuz xoş, damaqımız da cağ... (*Səzi çalıb, oxuyur.*)

*Çərşənbə günündə, çeşmə başında, ooy...
Gözüm bir alagöz xanına düşdü, ooy...
Atdı miğjan oxun, dəydi sinəmdən, ooy...
Cadu-qəmzələri canıma düşdü.
Can-can, Qəmər can,
Bəldə kəmərcan,
Dərdin mən alaram...*

(Davamı növbəti sayımızda)